

ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ ИСТОРИЈСКОГ ИНСТИТУТА ЦРНЕ ГОРЕ У 1999. ГОДИНИ

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Активности на извршавању послова и задатака на пројектима које је Министарство просвјете и науке - Сектор за науку и Универзитет финансирао у 1999. години, првенствено су се одвијале у оквиру *Петогодишњег програма рада Историјског института: 1995-2000 година*, и према *Плану рада за 1999. годину*. На неким пројектима је дошло до извјесног кашњења, тако да сви послови нијесу обављени према планираној динамици због објективних околности. Недовољност и неблаговременост уплате средстава за научноистраживачки рад успориле су активности на пројектима, на истраживањима која су претежно везана за архиве у иностранству, те је због тога дошло до кашњења на реализацији пројеката. Исто тако, познато је да је наша земља била изложена агресији НАТО пакта скоро три мјесеца. Самим тим ова околност је додатно утицала на немогућност обављања планираних истраживања у земљи и иностранству.

Поред тога, неки научни радници Института били су ангажовани на додатним пројектима и у настави, што је, такође, допринијело да не буду завршени послови на уговореним пројектима.

Рад Редакције часописа *Историјски записи* одвијао се нешто убрзаније у 1999. години у односу на неколике посљедње године, због тога што је раније дошло до одређеног застоја у излажењу ове публикације. Проширена је Редакција са познатим именима из иностранства, тако да је часопис добио међународни карактер, што је знатно подигло његов препознатљиви углед у научном свијету, истакло значај у ширем контексту и знатно допринијело профилисању и нивоу његове садржине, а побољшана је и редовност излажења у односу на посљедње двије године.

У оквиру издавачке дјелатности Институт је објавио скроман број наслова, и то искључиво захваљујући спонзорству, што је и неприхватљиво јер би ову дјелатност требало да финансира Министарство просвјете и науке. Ово тим прије, што у Институту постоји више завр-

шених и рецензирних рукописа научних радника Института које је годинама финансирало Министарство, па се, с правом, уколико и даље буду чекали на публикавање, поставља питање сврсисходности рада на уговореним пројектима.

Научни радници Института су у 1999. години учествовали на бројним научним скуповима, округлим столовима, промоцијама књига и др. са запаженим рефертима и саопштењима.

У организацији Института крајем 1999. год. организован је *Научни скуп "120 година од ослобођења Подгорице"*, на којем је учествовало око 35 научних и стручних радника са запаженим рефератима и саопштењима који ће бити објављени у зборнику радова.

Поред овог начелног, *Извјештај за 1999. годину* садржи и појединачне о раду на пројектима-темама и по појединим сегментима дјелатности Института у протеклој години.

И Назив пројекта - теме:

СЕНАТ ЦРНЕ ГОРЕ И БРДА

Руководилац пројекта:

др Чедомир Лучић, научни савјетник

Рок реализације: 2000 година

Динамика научноистраживачког рада уопште па и на овом пројекту током 1999. године била је успорена агресијом НАТО пакта на нашу земљу.

Сектор за науку је захтијевао преиспитивање ранијих и финансирање само нових (под ратним околностима једино могућих) научних пројеката. Иако са закашњењем, долази до поновног уравнотежења па се склапају уговори за финансирање раније започетих пројеката

Тај скоро празан ход надокнађиван је у реализацији овога пројекта сортирањем и изучавањем постојеће употребом путем иманентне анализе, односно аналитичко-синтетичке методологије.

Међутим, са научноистраживачким радом се увелико каснило и он није (услед недовољних и касно добијених средстава) ни остварен у оној мјери како је то било предвиђено. Ова напомена вриједи и као благовремено наглашавање да се то мора одразити на ток и крај реализације прихваћеног пројекта. Стога, биће потребно продужење рока, вјероватно за још једну годину.

Тек након августа било је могуће да се (са иначе скромним средствима) искористи неколико седмица за архивски рад, да се подгрије истраживачки ритам, који тек треба да се убрза у идућој години.

Истраживања су вршена у архивима Београда и Котора, што је детаљисано пратећим извјештајима за сваки обављени посао.

Реализатор пројекта се нада да ће се и директор и руководилац сектора заложити да средства обезбиједи почетком нове године, како би се, бар штогод, постигло у наредној.

Од осталих активности, које није на одмет навести у овом Извјештају, јесте учешће на научним скуповима и невелик број научних прилога.

- *Клобук кроз времена, уз нека ујоредна размишљања* - (одржано на скупу: "Клобук кроз историју", организатор, Удружење "Клобук", јун 1999. године);

- *Звјезданим сјајама њројице Зимоњића* - (Научни скуп у Гацку); организатор Друштво "Просвјета" и Удружење историчара Републике Српске, септембар 1999);

- *Значај њујњних ѡраваца Зејско- бјелојавлићког рејона кроз историју* - (Научни скуп, "120 година од ослобођења Подгорице", новембар 1999. године).

Током 1999. године, др Ч. Лучић је објавио је и више научних чланака.

Између осталих истиче се рад:

- *Ејско-будничке координанџе владике Василија Пејировића* - (Текст објављен као почетни чланак у Војноисторијском гласнику, Београд)

II *Назив ѡројекџа - џеме:*

ВИШЕТОМНА ИСТОРИЈА ЦРНЕ ГОРЕ

Руководилац ѡројекџа:

Проф. др Брнислав Ковачевић

Рок реализације: Дугорочни пројекат

У вези са реализацијом пројекта вишотомне *Истѡрије Црне Горе* склопљен је уговор са академиком Бранком Павићевићем за писање IV књиге *Истѡрије* од 1796 до 1878. Разговарано је и са могућим ауторима на изради осталих књига Историје.

Из више разговора са министром просвјете и науке Драганом Кујовићем, потврђено је увјерење да је држава спремна да обезбједи услове за рад на пројекту *Истѡрија Црне Горе*. У Министарству се припрема предлог нове одлуке о Савјету пројекта и разрада детаља на његовој релаизацији и финансирању.

Поред обављања редовних послова директора Историјског института и професора на Филозофском факултету у Никшићу, у 1999. години др Ковачевић је радио и слѡдеће:

- Организовао Научни скуп "Стодвaдесет година од ослобођења Подгорице" (2. и 3. 12. 1999.) на коме је учествовало 33 научника. На скупу је поред уводне и завршне ријечи, поднио и саопштење *Авиони над Подгорицом у Првом свјетском ратѡу*.

- За међународни научни скуп, који је одржан у Тирани од 16. до 20. новембра, послао је саопштење *Албанци у истѡријама Црне Горе до краја XIX вијека*.

- Учествовао је на међународном научном скупу - Библиографија о *Босни и Херцегѡвини 1982-1998*, почетком новембра, као гост са још двојицом колега из Института, успоставивши прекинуте везе са Институтом за историју - Сарајево.

- Написао је поговор 2. издању књиге др Томице Никчевића *Политичке стѡрије у Црној Гори у ѡроцесу стѡварања државе у XIX вијеку. Оѡтор стѡварању државе* (стр. 237-248).

- Заједно са мр Живком Андријашевићем приредио је и написао уводну студију за књигу Арса Пајевића *Из Црне Горе и Херцеговине. Успомене војевања за народно ослобођење 1876*. Издавач: Центар за информативну дјелатност Никшић (стр. V-XXVIII);

- Приредио је за штампу и написао предговор за рукопис Илије Златичанина - *Хронике*. Издавачи: КПЗ Подгорица и Народна библиотека "Радосав Љумовић" Подгорица (стр. 7-22);

- Са Владетом Цвијовићем приредио за штампу рукопис Врхобрезнички летопис, рукопис из 1650. године Гаврила Тројичанина.

- У "Историјским записима" (бр. 1-2) у рубрици Хронике објавио информацију - *Научни скуп Међународног признања Црне Горе* (стр. 321-323).

- У истом гласилу бр. 3-4, у рубрици Јубилеји - *Ријеч на свечаној сједници поводом педесетогодишњице Историјског института Црне Горе* (стр. 7-14). У рубрици *Годишњице - Почети и фазе великог раскола у комунистичком јорџу* (33-50).

У "Војно-историјском гласнику" бр. 3/1988 на стр. 198-204 објавио приказ - *Црногорски законици. Правни извори и политички акти од значаја за историју државности Црне Горе, књ. I-V, приредили академик Бранко Павићевић и др Радослав Расојовић*.

- У "Библиографском вјеснику", Цетиње 1999, бр. 1-3, приказе:

Привредна политика Владе ФНРЈ. Записници Привредног савета ФНРЈ 1944-1953, књ. 1, 2, 3, и 4. Приредили: М. Зечевић и Б. Лекић (стр. 210-213),

- *Др Момчило Павловић, Српско село 1945-1952. Опис* (стр. 214-218),

- У "Гласнику" Народне библиотеке "Радосав Љумовић" Подгорица: *др Слободан Бурзан - Педесет година кошарке у Црној Гори 1941-1991* (стр. 334-338);

- У рубрици *Одјеци са трибине текст - Свједочанства о саздању правне Црне Горе* (стр. 187-195);

- У "Архивским записима" Државног архива Црне Горе приказе: *др Жарко Јовановић - Нова власт у Србији 1941-1945* (стр. 125-130),

- *др Милан Мајић - Равногорска идеја у штампи и пропаганди четничког покрета у Србији 1941-1944* (130-134);

- У часопису "Васпитање и образовање" бр. 3/1999:

- *Двадесетогодишњица Универзитета Црне Горе. Ријеч на свечаној сједници поводом истоимене књиге др Ристића Килибарде* (стр. 217-225),

- Приказ књиге - *Житије светиог Пејтра Цетињског. Приредио проф. др Божидар Шекуларац* (стр. 243-248),

- *Ин мемориам, Сивеван Косић* (1924-1999), стр. 273-275;

У "Никшићким новинама" (четири наставка) октобар - новембар 1999. документ Константина Андрејевича Губастова - службена забиљешка - *Црна Гора 1860-1900*.

У "Полису" (бр. 1673 од 17.12. 1999) - *Авиони над Подгорицом у Првом свјетском рату* (стр. 44-45).

Редовно је учествовао у раду Сената Универзитета Црне Горе и Просвјетног савјета Црне Горе, као њихов члан.

У извјештајном периоду рецензирао је десетак рукописа - књига и других научних прилога. Учествовао је у представљању седам историографских дјела: у Подгорици (2), Никшићу, Бару (2), Цетињу и Котору. Пружао је помоћ младим колегама - консултације у вези са радом на магистарском раду и докторској дисертацији.

III Назив пројекта - теме:

ЦРНОГОРСКО-РУСКИ ОДНОСИ 1878-1917. ГОДИНЕ

Руководилац пројекта:

др Радослав Распоповић, виши научни сарадник

Рок реализације: 2001 год.

У току протекле године рад на главном пројекту *Црногорско-руски односи 1878-1918*, одвијао се уз знатне потешкоће. Првобитно су оне биле условљене недостатком средстава за научноистраживачки рад (средства су уплаћена тек у јуну) а затим је са почетком агресије НАТО пакта на СР Југославију рад на пројекту био потпуно прекинут. То је с једне стране било условљено тиме што је др Распоповић одмах по избијању рата (крајем маја) био мобилисан у јединице Војске Југославије а, с друге, што се током боравка у војној јединици се разболио тако да је био приморан да се интензивно лијечи скоро два мјесеца. По окончању лијечења поново се вратио на дужност, а демобилисан је првих дана јуна. Тек тада су се стекли неопходни услови за рад на овом пројекту. Томе је пресудно допринијела у то вријеме донијета одлука надлежног Министарства за средствима за научноистраживачки рад. Захваљујући томе 8. јула отишао на једномјесечно истраживање у Москву.

Током боравка у Русији, др Распоповић је радио у Архиву спољних послова Русије и Војно историјском архиву, као и у Институту за научну информацију (ИНИОН) Руске академије наука и у Библиотеци "Лењина". Радећи у овим архивским установама, наставио је започета истраживања руских архивских извора у вези са наведеном темом (1977. такође је радио мјесец дана у руским архивима). С обзиром на обимност грађе, њену разасутост по разним фондovima и архивским установама, цјеловита обрада ове теме подразумијевала би дужа, вишемјесечна истраживања. Она су утолико неопходнија зато што су тренутно у руским архивима отежане могућности за снимање докумената - како због високе цијене фотокопирања тако и због рестриктивног односа при давању одобрења за њихово ксерографисање. Због тога је једномјесечни период, који је руководиоца пројекта имао на располагању, био исувише кратак да би се могли остварити значајнији истраживачки резултати (био је принуђен да документа преписује руком). Но и поред тога, и оно што је урађено било је несумњиво корисно и у погледу архивске грађе (прегледао је документа из фондова: Политархив, Канцеларија министра, Извјештаји Генералштабу и Врховној команди) и у погледу литературе и периодике.

Осим истраживања у Москви, у вези са овим пројектом др Рас-

поповић је обавио и краћа истраживања на Цетињу (у Државном архиву Црне Горе) и у Београду (у Архиву Југославије и Архиву Србије).

У току прошле године као руководица трибине Округлог стола-Историјског института, радио је на приређивању за штампу два зборника радова: *Средњовековна историја Црне Горе као поље истраживања* и *Парламентаризам у Црној Гори историјски коријени и развој*.

Као уредник *Историјских записа* радио је на припреми за штампу два двоброја овога угледног часописа: бр. 1-2 за 1998. и бр. 3-4 за 1998.

Учествовао је на научном скупу *Национални индентификет и државни суверенитет у Југоисточној Европи*, одржаном у Београду 8. до 10. децембра, са саопштењем *Велике силе и проблем суверенитета балканских земаља у другој половини XIX вијека*.

Припремио је за штампу и предао Редакцији саопштење са научног скупа, под насловом *Црна Гора и велике силе 1878-1908*.

Радио је и на пројекту ЦАНУ *Енциклопедија Црне Горе* и написао неколико енциклопедијских јединица.

Радио је и друге послове у оквиру редовне активности Историјског института Црне Горе.

IV Назив пројекта - теме:

**УТИЦАЈ ЦРНОГОРАЦА ШКОЛОВАНИХ У РУСИЈИ
НА ДРУШТВЕНО-ПОЛИТИЧКИ ЖИВОТ У ЦРНОЈ ГОРИ
У ПЕРИОДУ 1830-1918. ГОДИНЕ**

Руководилац пројекта:

др Момчило Пејовић, научни сарадник

Рок реализације: 2001. године

На основу *Плана рада за 1999. годину*, радни задаци др Момчила Пејовића су бли усмјерени на припреме за истраживања у архивима и библиотекама у Русији. С обзиром на то да је дошло до кашњења, од стране Сектора за науку и универзитет, у обезбјеђивању финансијских средстава за уговорени рад под називом *Утицај Црногораца школованих у Русији на друштвено-политички живот у Црној Гори у периоду 1830-1918. године*, радни задаци су били одложени до средине текуће године. Све до одласка на научноистраживачки рад у Русији у Украјини, обављене су радне операције на сређивању исписа и биљежака из прочитане литературе и, посебно, црногорске периодике, као и из југословенске периодике с краја XIX па све до краја друге половине XX вијека. У текућој години прегледани су или исчитавани чланци из следећих часописа: *Голуб* (Сомбор) 1881-1895.; *Годишњица Николе Чуића* (Београд) 1877-1886, 1935-1940.; *Јадранска слика* (Сплит) 1923-1928.; *Нова Европа*- Загреб 1920-1935.; *Ратник*-Београд 1883-1894, 1902-1937.; *Споменик АКС* (Београд) 1890-1894, 1898, 1902-1914, 1922-1941, 1950-1956.; *Српски књижевни гласник*-Београд 1904-1913, 1920-1941.

У другој половини текуће године, односно од августа до половине септембра 1999, извршен је увид у фондове архива и библиотека у Украјини и Русији у циљу реализације уговореног пројекта. Наиме, од-

мах након обезбјеђења финансијских средстава од стране Сектора за науку и Универзитет, у износу од 80.000 динара, др М. Пејовић је боравио у Украјини и Русији ради научноистраживачког рада у оквиру пројекта.

За 37 (тридесетседам) дана боравка у архивима и библиотекама Кијева, Чернигова, Љвова, Житомира, Одесе и Петрограда извршена су архивска и библиотечка истраживања у бројним фондовима који посједују значајну документацију за проблематику школовања Црногораца у Русији.

С обзиром на то да одобрена финансијска средства нијесу била довољна за дужи период боравка ради архивских истраживања, односно за истраживања у временском трајању како је наведено у достављеној "Спецификацији предрачунско-финансијских средстава за истраживања у Русији и Украјини по основу Пројекта у трајању од шест мјесеци", архивска истраживања у овој години извршена у архивима и библиотекама Кијева, Чернигова, Житомира, Љвова, Одесе и Петрограда показала су се оправданим, потврђујући неспорну чињеницу да је временски минимум за наведени пројекат архивских истраживања најмање шест мјесеци, односно 180 радних дана, да би се на задовољавајући начин наведени пројекат у потпуности могао реализовати.

Током тридесетседмодневног боравака у Украјини и Русији (од тога 23 дана у Украјини, а 14 у Русији) др Пејовић се информисао о бројним архивским фондовима, збиркама и периодичним публикацијама, упознао се са обиљем архивског материјала и истовремено се информисао о релевантној архивској и библиотечкој грађи која се односи на бројну средњошколску и високошколску омладину из Црне Горе школовану у Русији у XIX вијеку па све до краја друге деценије XX вијека. Такође је консултовао и вршио архивска истраживања у бројним архивским фондовима и збиркама у градским и обласним архивима и библиотекама у Кијеву, Одеси, Чернигову, Житомиру, Љвову и Петрограду. Од посебног или боље рећи од изузетног значаја су фондови Министарства иностраних послова, Азијатски департамент и фондови Народне просвјете и школства у Русији до Октобарске револуције.

Богатство архивских фондова Министарства иностраних послова и Народне просвјете и школства по количини архивске грађе веома је инспиративно за истраживача у циљу одабирања релевантних података за наведену тему - монографију, али је, с друге стране, захтјевно да се тај исти истраживач одреди на дужи временски боравак у тим архивима и библиотекама да би могао одабрати архивска документа од прворазредног значаја.

Такође, информативна средства и помоћне књиге у наведеним фондовима захтијевају више времена, како би се одвојили примарни извори и архивска грађа. Бројни рукописи, штампане ствари, богата издавачка дјелатност и укупна периодика у другој половини XIX вијека дају могућност за свестрано сагледавање и комплексно истраживање на теми школства и школовања бројне црногорске омладине у средњим школама и на универзитетима. Из тих разлога за наведену тему неопходан је боравак од најмање шест мјесеци или 180 радних дана. Уз све то, потреб-

но је још и обезбиједити финансијска средства за копирање архивске грађе и појединих публикација из XIX вијека.

Једна од, свакако, отежавајућих околности за научноистраживачки рад сваког истраживача јесте што је раније централизована архивска грађа сада децентрализована и налази се смјештена по разним мјестима, мјесним и обласним архивима, тако да су некада постојећи школски окрузи поново успостављени - односно архивска грађа смјештена је у припадајућем ранијем мјесту. Наведена чињеница посебно важи за Украјину, док се на Русију она такође, дијелом може односити, мада се највећи дио фондова налази у архивима града Москве и Петрограда.

Из архивских истраживања у наведеним градовима сасвим јасно произилази да архиви и библиотеке у Украјини и Русији посједују огромну архивску грађу и периодичку релевантну за проблематику школовања црногорске омладине у бројним средњошколским и високошколским установама све до 1918. године. У циљу даљих архивских истраживања на реализацији наведеног пројекта неопходно је да се обезбиједе финансијска средства за дужи временски боравак, од најмање шест мјесеци или 180 радних дана. Тако, неопходно би било обезбиједити извјесна финансијска средства за копирање архивске грађе и значајних публикација које су штампане у другој половини XIX вијека.

У Назив пројекта - име:

КУЛТУРНЕ ВЕЗЕ ЦРНЕ ГОРЕ И РУСИЈЕ У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВИЈЕКА И ПОЧЕТКОМ XX ВИЈЕКА

Руководилац пројекта:

др Сенка Распоповић - Бабовић, научни сарадник

Рок реализације: 2000 година

Реализација пројекта *Културне везе Црне Горе и Русије у другој половини XIX и почетком XX вијека* одвијала се у неповољним условима. У првој половини године нијесу могла бити обављана архивска истраживања због ратног стања у којем се земља налазила, као и због тога што су средства за те намјене одобрена тек крајем јуна. Планираним архивским истраживањима је приступила почетком јула 1999. Тада је пошла једномјесечни научноистраживачки рад у Русију. То су прва архивска истраживања у иностранству по овом пројекту, што говори да се његова досадашња реализација није одвијала планираном динамиком. Богатство архивске грађе у московским архивима додатно је увјерило да су за његову цјеловиту реализацију потребна дужа истраживања у Русији, за шта током протеклих година није имала услова.

Вријеме које је стајало на располагању др Сенка Бабовић-Распоповић је утрошила радећи у Архиву спољних послова Русије. Прегледала је грађу из фонда "Словенски сто", као и фонда "Политархив". Пошто није било услова за снимање грађе, морала је да преписује садржај докумената, што је знатно успоравало и отежавало рад. У Институту за научну информацију Руске академије наука прегледала је неколико годишних периодичних публикација значајних за ову тему.

Осим истраживања у Русији, по наведеном пројекту обавила је и

краћа архивска истраживања на Цетињу, у Државном архиву Црне Горе.

За штампу је припремила књигу *Културна политика у Зетској бановини 1929-1941*,

За зборник *Парламентаризам у Црној Гори*, написан је чланак "Закон о парохијском свештениству у Црногорској народној скупштини".

Написала је чланак *Руска помоћ црквено-школској општини Подгорица 60-их год. XIX вијека*.

Учествовала је на међународном *Научном скупу Национални идентитет и државни суверенитет у југоисточној Европи*, који је одржан у Београду 8-10 децембра 1999. са темом *Одрасла националног идентитета Црногораца у Црногорској народној скупштини 1906-1914*.

Припремила је текст "Пљевља у додиру са пољитиком интелектуалног југословенства", за Зборник "Пљевља у прошлости", који је ових дана изашао из штампе.

VI Назив пројекта - теме:

**РУКОПИСНЕ И ШТАМПАНЕ КЊИГЕ (ИНКУНАБУЛЕ)
КАО ИЗВОРИ ЗА ИСТОРИЈУ ЦРНЕ ГОРЕ**

Руководилац пројекта:

проф. др Божидар Шекуларац

Рок реализације: 2001. год.

У току прошле 1999. године било је планирано да се руководиоца пројекта упозна са литературом и изворима о овој теми и да изврши њихово прикупљање и изучавање. Уз то је требало и да обави дјелимична истраживања у земљи. Међутим, због познатих разлога, планирано је само дјелимично реализовано. Извршио је петодневна истраживања у архиву и музејима у Скадру и Тирани од 15-20. новембра 1999. године. Радио је на прикупљању литературе и извора, али недовољно.

У току 1999. године урадио је и објавио књигу *Паштровске исправе III* у издању Одбора за сакупљање и публиковање грађе о Паштровићима из Петровца. Завршио је од раније припремљене књиге: *Житије Светог Петра Цетињског* (издање Службеног листа Црне Горе и ДОБ-а) и *500 година Ободске штампарије* (издање Штампарије "Обод" Цетиње). Поред тога учествовао је са саопштењима на два научна скупа: 1) "120 година ослобођења Подгорице" у Подгорици и 2) Међународни скуп "Двије хиљаде година Хришћанства" у Тирани. Објавио је два рада у часописима и више приказа на нове књиге. Промовисао је два значајна издања и објавио неколико стручних текстова у разним публикацијама. Одговорни је уредник часописа "Васпитање и образовање".

Обављао је послове помоћника министра просвјете и науке-Сектор за науку и Универзитет, што подразумева велике обавезе и захтијева доста времена за те послове.

Тешко ће овим темпом радити и у 2000. години, те се због тога обраћа Научном вијећу Историјског института Црне Горе да ће пројекат *Рукописне и штампане књиге (инкунабуле) као извор за историју Црне Горе* у овој 2000. године стави у стање мировања.

VII Назив пројекта - теме:

ДУХОВНЕ И КУЛТУРНЕ ВЕЗЕ АЛБНАЦА И ЦРНОГОРАЦА ОД XV - XX ВИЈЕКА

Руководилац пројекта:

др Марко Цамај, научни сарадник

Рок реализације: 1999. год.

У 1999. години било је предвиђено да заврши рад на теми *Духовне и културне везе Албнаца и Црногораца од XV-XX вијека*. Међутим, због ангажовања у просвјети рад није дефинитивно завршен. Наиме, већ четири године од када је поменути пројекат прихваћен, услед недостатка наставног кадра за предмете грчки и латински језик, ангажован је на извођењу наставе на Филозофском факултету у Никшићу, на Медицинском факултету и у Гимназији "Слободан Шкерковић" у Подгорици, а обављао је и дужности надзорника за латински језик. Због велике заузетости није, нажалост, могао да изврши неопходна истраживања на Цетињу, у Београду и другдје.

Извјештава да је, ипак, радио на овој теми пошто је након сакупљене обимне литературе, ексцерпирало релевантне податке из бројних студија, периодике, из расположивих новина и из других издања. На основу тих података написао је следећа поглавља, с радним насловом: Албанци и Јужни Словени као индоевропски и балкански народи; Политички и привредни односи Црне Горе и Албаније XV-XX вијека (преглед по периодима); Књижевни односи Албанаца и Јужних Словена; Језички односи јужнословенских и албанског језика; Етнолошке подударности; Жинидбени и други духовни односи (као илустрација примјери узети из односа Малисора и сусједних црногорских племена) и др.

Овом рукопису како рад не би био рекогносцираније или компилација у науци познатих чињеница, потребни су архивски подаци из земље и иностранства.

Будући да од 1. новембра 1999. године стално ради на Филозофском факултету у Никшићу, стоји на располагању Институту и убудуће.

VIII Назив пројекта - теме:

ВЈЕРСКИ ЖИВОТ У ЦРНОЈ ГОРИ (доктор. дисертација)

Руководилац пројекта:

Проф. др Бранислав Ковачевић

Извршилац:

мр Звездан Фолић, виши истраживач

Рок реализације: март 2003. године

Радни однос у Историјском институту Републике Црне Горе мр Звездан Фолић је засновао 1. марта 1999. године. У раздобљу март - јун текуће године, обавио је истраживања у Архиву Историјског института у Подгорици и том приликом прегледао је следеће фондове: 1) ЦК КП Црне Горе; 2) ЦК Народне омладине Црне горе; 3) Народног фронта Црне Горе, односно Социјалистичког савеза радног народа Црне Горе.

У јуну 1999. прегледао је документацију из Архиве Архијерејског намјесништва у Подгорици.

Током јула 1999. истраживао је у Општинском архиву у Херцег-Новом и прегледао грађу из фондова: 1) Црквени архив; 2) Црквена општина Поди; 3) Удружење православног свештенства.

Августа 1999. истраживао је у Историјском архиву у Котору, фондови: 1) Општина Котор; 2) Италијанска окупација 1941-1943; 3) Породица Милошевић (ПОМИ), као и у Бискупском архиву у Котору.

У септембру 1999. прегледао је сљедеће фондове у Општинском архиву у Бару: 1) Лични фонд арцибискупа барског и примаса српског др Николе Добречића; 2) Манастир Доњи Брчели, 3) Среско јавно тужилаштво Бар. Истог мјесеца добио сам на увид дио документације из жупних уреда у Бару и Улцињу.

Од 13. XII до 16. XII 1999. истраживао је у Општинском архиву у Бијелом Пољу (фонд Среског народног одбора Бијело Поље), а у периоду 21. XII - 24. XII 1999. у Општинском архиву Беране (фонд манастира Ђурђеви Ступови).

У току предоченог рада наилазио је на разумијевање руководиоца овог пројекта, и такође, имао адекватну финансијску подршку ресорног Министарства.

Поред наведеног ангажовања, у току 1999. написао је сљедеће радове:

Аграрна пољопривредна привредна посредства у Црној Гори 1945-1947, Југословенски историјски часопис, бр. 1-2, Београд 1998;

Которска бискупија и стварање југословенске државе 1918-1920, Архивски записи, бр. 1-2, Цетиње 1998;

27. март 1941. - *Догађај који је увео Југославију у Други свјетски рат, фељџон у "Побједи"*, 28. III - 10. IV 1999;

Архијерејско намјесништво у Подгорици - Титоград 1945-1948, Реферат на научном скупу "Стотдесет година ослобођења Подгорице", одржаном 2-3. XII 1999. у Подгорици;

Скидање зара и фереце у Црној гори 1947-1953, Историјски записи, бр. 3-4, Подгорица (у штампи).

IX Назив пројекта - име:

**ХЕРЦЕГ-НОВИ ОД ПАДА ПОД ОСМАНСКУ ВЛАСТ
ДО КРАЈА XVI ВИЈЕКА** (докторска дисертација)

Руководилац пројекта:

академик Миомир Дашић

Извршилац:

Мр Јасмина Ђорђевић, виши истраживач

Рок реализације: 1999. године

У 1999. години мр Јасмина Ђорђевић је радила на пројекту. Према плану рада за 1999. годину било је предвиђено да обави додатна истраживања у Османском архиву у Истанбулу и Генел Тапу Кадастро архиву у Анкари. Међутим, због познатих околности (бомбардовање Југославије, тешкоће са добијањем визе) све активности на овом пројекту биле су помјерене за другу половину године. Так у децембру 1999. године успјела је да добије визу за истраживање, на које одлази почетком 2000. године.

Обавила је истраживања (пет радних дана) у Народној библиотеци Србије у Београду.

Учествовала је на Научном скупу "Стодвaдeсeт гoдинa oд oслoбoђeњa Пoдгoрицe", oдржaнoм 2. и 3. дeцeмбрa 1999. у Пoдгoрици, сa сa-oпштeњeм *Пoйис Пoдгoрицe из 1588. гoдинe*.

Учествовала је такође, у раду Комисије за доношење плана и програма за предмет историје у основној и средњој школи.

као секретар Редакције Округлог стола "Парламентаризам у Црној Гори, историјски коријени и развој".

X Назив пројекта - теме:

ИТАЛИЈАНСКО-ЦРНОГОРСКИ ОДНОСИ 1896-1916. ГОД.

(докторска дисертација)

Извршилац:

Мр Славко Бурзановић

Рок реализације: Није утврђен

У току прве половине године мр Славко Бурзановић је радио на коначној везрији и техничкој припреми магистарског рада под насловом: *Италијанско-црногорски синдикали - Барско друштво 1903-1916. г.* На Филозофском факултету у Београду, пред комисијом у саставу: проф. др Михаило Војводић, проф. др Драгољуб Живојиновић и др Љиљана Алексић Пејковић, тезу је одбранио 16. јула 1999. године.

Након тога је, у септембру, предложио Научном вијећу Института да оквирни, радни наслов теме његове докторске дисертације буде: *Италијанско-црногорски односи 1896-1916. г.* уз образложење да ће коначан наслов, ментора и универзитетску установу гдје би бранио дисертацију предложити тек након увида у расположиву грађу. Научно вијеће које је овај предлог усвојило.

Пошто се грађа за обраду поменуте теме налази у италијанским архивима, без одговарајућих материјалних средстава мр Бурзановић није могао да отпочне истраживања, па се у периоду септембар - децембар 1999. г. бавио се приређивањем "Мемоара" Николе Хајдуковића и прикупљањем грађе о Јовану Пламенцу.

Такође, настојао је да прикупи грађу о дјеловању Барског друштва у периоду 1918-1945 г. да би употпунио магистарску тезу и публикавао је.

Бавећи се овим темама истраживао је у поменутом периоду на Цетињу 10 радних дана, а у Београду - у Архиву Југославије и Архиву Србије 7 радних дана.

У току 1999. године објавио је у "Архивским записима", бр. 1-2/1998, прилог *Андрија Радовић и његово истраживање*, а у "Историјским записима" бр. 3-4/1998, прилог *О једном документу из 1897*, о италијанској политици према Албанији и Црној Гори.

XI Назив пројекта - теме:

ДРОБЉАК У ПРВОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВИЈЕКА

(магистарска теза)

Извршилац:

Лековић Жарко

Рок реализације: децембар 1999

На основу истраживања која Жарко Лековић је обавио 1997. и 1998. године у архивима Црне горе и Србије, у циљу прикупљања грађе за израду магистарског рада "*Дробњак у првој половини XIX вијека*", у току 1999. године је извршио проучавање основне литературе и приступио писању и обликовању рада.

Тезу је завршио у првој верзији и доставио је ментору на увид.

XII Назив пројекта - теме:

МИГРАЦИЈЕ СТАНОВНИШТВА ЦРНЕ ГОРЕ
У XIX ВИЈЕКУ (магистарска теза)

Извршилац:

Вукајло Глушчевић

Рок реализације: децембар 1999

С обзиром на то да усмени докторски испит није прихваћен као могућност и услов на основу којих би могао приступити одбрани докторске дисертације, то је након прихватања теме *Миџрације становништва Црне Горе у XIX вијеку*, од стране Наставно-научног вијећа у Београду, приступио изради магистарског рада. Коначну верзију рукописа завршио је у септембру 1999. године.

Пошто су га прихватили ментори проф. др Владо Милић и проф. др Сима Аврамовића, рад је предат комисији на Правном факултету у Београду.

Будући да Министарство за просвјету и науку није имало да уплати средства за одбрану магистарског рада, то на сједници од 22. 12. 1999. године није одређен термин за одбрану тезе, већ је пролонгирано за наредну сједницу која ће се одржати крајем јануара, када ће се, вјерујем, стећи услови за одбрану.

ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ БИБЛИОТЕКЕ ИСТОРИЈСКОГ ИНСТИТУТА ЦРНЕ ГОРЕ

Библиотека Историјског института је у протеклој 1999. години имала нешто бољи третман у односу на ранији неријешени проблем финансирања. Наиме, иако статус Библиотеке није промијењен, у прошлој години Сектор за науку је имао више разумијевања за потребе Библиотеке Историјског института Црне Горе, тако да је у два три маха добијена једнократна помоћ за пријекте потребе Библиотеке.

Та средства су утрошена на куповину неопходних књига, повезивање и корицење периодике и старих и оштећених књига.

Библиотека Историјског института је у протеклој години, упркос пратећим тешкоћама и проблемима, без прекида обављала своје редовне послове, помажући научни рад на Институту.

У Библиотеци су радили библиотекар - руководилац Маријан

Миљић и виши књижничар Ана Калуђеровић.

Библиотекар је радио на организационо-стручним пословима, а виши књижничар на техничкој обради библиотечног материјала и у читаоници, као и друге пратеће послове. Реализовани су сви текући послови који нијесу зависили од финансијских средстава, простора и опреме.

У току 1999. год. приновљено је 358 књига, од тога куповином 101, размјеном 150 и 107 од поклона појединаца и установа.

Библиотека је добијала 13 наслова новина, 10 наслова домаћих и 7 страних часописа.

Библиотеку је користило 412 читалаца, с тим што су неки то чинили и по неколико пута у току године, па и по неколико недјеља, чак и мјесеци.

Коришћено је преко 1800 књига и 72 наслова новина у 217 свесака, 111 наслова часописа у 302 свеске. Коришћено је 214 фасцикли архивско-мемоарске грађе.

Повезана су и укоричена 4 годишта "Побједе" од 1996-1999 и комплет "Монитора" од бр. 1-450 у 76 свесака. Укоричене су још 72 оштећене књиге. Осим научних радника и спољних сарадника Института, услуге Библиотеке су користили културни и јавни радници, грађани и студенти.

Започето је детаљно сређивање фонда Библиотеке. Такође, Библиотека је имала плодну сарадњу са другим библиотекама и сличним институцијама. Библиотечки радници су учествовали у раду Друштва библиотекара Црне Горе.

ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ РЕДАКЦИЈЕ ЧАСОПИСА "ИСТОРИЈСКИ ЗАПИСИ"

Редакција "Историјских записа" у току 1999. године одржала је четири сједнице. С обзиром на међународни карактер Редакције сједницама су присуствовали само чланови из Црне Горе. Осталим члановима Редакције су на одобрење достављани садржаји сваког броја и резимеи важнијих радова.

На сједницама Редакције разматрана су питања из области уређивачке политике, одређивани су рецензенти за приспјеле рукописе, разматрана питања финансирања часописа и исплате ауторских хонорара, анализирани објављени бројеви. Усвојен је и иновирани Правилник о раду Редакције.

У овој години објављена су два двоброја *Историјских записа*: 1-2 за 1998. и 3-4 за 1998. Усвојени су и рукописи за број 1-2 за 1999. годину.

ИЗДАВАЧКА ДЈЕЛАТНОСТ

Историјски институт је у 1999. години имао веома скромну издавачку продукцију, искључиво због недостатка финансијских средстава.

Објављене су сљедеће књиге:

- *Међународно признање Црне Горе*, Зборник радова са научног скупа одржаног 11. и 12. маја у Никшићу.
- Драгутин В. Ивановић, *Ајенинске немирне зоре. Запис: Од лозора Колфиорија до Виса*.
- Радоица Лубурић, *Помирење Југославије и СССР 1953-1955. Збирка докумената*.
- *Човјек који је видио даље - Алекса Павићевић* (приредио др Владислав Павићевић).

РАД САВЈЕТА ИСТОРИЈСКОГ ИНСТИТУТА

Савјет *Института* је у 1999. години одржао двије сједнице. На сједницама су разматрана сљедећа питања:

- завршни рачун средстава Института за 1998. годину,
- периодични обрачуни за 1999. годину,
- одлука о висини ауторских хонорара и накнада за радове које објављује Институт, као и друга питања из дјелокруга рада Савјета.

РАД НАУЧНОГ ВИЈЕЋА ИСТОРИЈСКОГ ИНСТИТУТА

Научно вијеће *Института* у 1999. години одржало је три сједнице. На сједницама су размарана сљедећа питања:

- Извјештај о раду Института за 1998. годину,
- План рада Института за 1999. годину,
- Именовање редакције часописа "Историјски записи"
- Праћење реализације и динамике на раду пројеката Института,
- Организовање Научног скупа "Сто двадесет година од ослобођења Подгорице",
- Рад на даљем писању и објављивању дјела *Вишећомна историја Црне Горе*,
- Одређивање рецензентских комисија за избор у научна звања и објављивање публикација,
- Утврђивање предлога за избор у научна звања,
- Избор члана Научно-наставног вијећа Универзитета Црне Горе,
- Кадровска ситуација у Институту, као и друга питања из дјелокруга Научног вијећа.